

**TEORETYCZNE
PODSTAWY
NAUKI
PRAWA
SPORTOWEGO**

LESZEK STAROSTA

**TEORETYCZNE
PODSTAWY
NAUKI
PRAWA
SPORTOWEGO**

GDAŃSK – GDYNIA
2023

Wydawnictwo
Uniwersytetu
Gdańskiego

ISE Instytut
Studiów
Europejskich

Recenzenci

prof. dr hab. Zdzisław Brodecki

prof. dr hab. Kamil Zeidler

Redaktor Wydawnictwa

Michał Staniszewski

Projekt okładki i stron tytułowych

Jacek Muszalski

Skład i łamanie

Maksymilian Biniakiewicz

Publikacja sfinansowana ze środków Pomorskiej Izby Adwokackiej

© Copyright by Uniwersytet Gdański

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Instytut Studiów Europejskich

Instytut Studiów Europejskich

ISBN 978-83-8206-559-6 (WUG)

ISBN 978-83-904267-5-4 (ISE)

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206

e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl

wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Instytut Studiów Europejskich

ul. Bema 15/3, 81-310 Gdynia

tel. + 48 58 661 82 23

e-mail: ise@ise.gdynia.pl

www.ise.gdynia.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego

ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot

tel. +48 58 523 14 49

Piotrowi

Oskarowi

Oliwierowi

Sylwii

Spis treści

Wprowadzenie	11
Rozdział 1. Ogólny i szczegółowy wymiar badania prawa	16
1.1. Wiedza naukowa o prawie	16
1.2. Granice i struktura prawoznawstwa – ujęcie ogólnoteoretyczne	19
1.3. Wielopoziomowa perspektywa badania prawa	27
1.4. Integralne i kontekstowe teorie prawa – zarys konceptualizacji	33
1.5. Modelowanie w naukach prawnych	38
1.6. Konkurencyjne nurty prawoznawstwa	43
Rozdział 2. Doktrynalne podwaliny myślenia o prawie sportowym	47
2.1. Orientacje teoretyczno-prawne okresu modernizmu	47
2.1.1. Pozytywizm prawniczy i tradycyjny normatywizm	47
2.1.2. Realizm prawniczy	55
2.1.3. Niepozytywistyczne teorie L.L. Fullera, R. Dworkina i R. Alexy'ego	58
2.1.4. Ideowe wyznaczniki modernistycznych teorii prawa	63
2.2. Krytyczne prawoznawstwo ery ponowoczesności	66
2.2.1. Postmodernistyczna wizja świata społecznego i nauki	66
2.2.2. Źródła postmodernizmu prawnego	71
2.2.3. Intelktualny ruch Critical Legal Studies	75
2.2.4. Radykalna orientacja pluralizmu prawnego	79
Rozdział 3. Społeczno-polityczny obszar zainteresowań prawoznawstwa z perspektywy nauki prawa sportowego	85
3.1. Poszerzone pole rozpatrywania problemów prawnych – jurydyzacja polityki	85
3.2. Implikacje prawne teorii <i>multilevel governance</i>	90
3.3. Koncepcja kosmopolitycznego „panowania ponadprawnego”	96
3.4. Prawne konsekwencje zaawansowanej globalizacji	102

Rozdział 4. Założenia wyjściowe w procesie badania prawa sportowego	115
4.1. Podstawowe preferencje analityczne	115
4.1.1. Selektywne warianty modelu prawoznawstwa	115
4.1.2. Otwarty model prawoznawstwa	119
4.2. Poszukiwanie natury prawa	126
4.2.1. Ontologiczna złożoność prawa	126
4.2.2. Kierunki dyskursu o rozumieniu prawa	130
4.2.3. Konceptyjny wybór pojęcia „prawo”	134
4.2.4. Postprawo i prawo kosmopolityczne – zamieszanie terminologiczne	142
4.3. Przedmiotowy aspekt sportu – potrzeba interpretacji	150
4.3.1. Teoretyczne rozważania o istocie sportu	150
4.3.2. Sport z perspektywy prawoznawstwa	159
4.3.3. Czynniki zmieniające współczesne oblicze sportu	172
4.3.4. Sport jako element sportowej dziedziny społecznej	198
4.4. Wybór podejścia epistemologicznego i metodologicznego	206
4.4.1. Strategie poznawcze	206
4.4.2. Realizm metodologiczny	211
Rozdział 5. Wielowarstwowe związki sportu i prawa	216
5.1. Prawo sportowe – subdyscyplina prawa nowej generacji	216
5.2. Pojęcie, zakres przedmiotowy i struktura prawa sportowego	225
5.3. Poznawcze znaczenie funkcji prawa sportowego	253
5.4. Polityka i materialne źródła prawa sportowego	261
Rozdział 6. Wiodące problemy teorii prawa sportowego	268
6.1. Kształtowanie doktryny prawa sportowego	268
6.2. Harmonizacja prawa sportowego w warunkach systemowej multicentryczności	274
6.3. Sportowy porządek prawny – korekta modelu tradycyjnego	283
6.4. Ustrojowe determinanty prawa sportowego	291
Bibliografia	299

Sport wydaje się dzisiaj wszechobecny przede wszystkim dzięki poświęcanemu mu uwadze przez media, czemu towarzyszą wielorakie korzyści odnoszone przez niemal wszystkie podmioty zaangażowane w działalność sportową. Trudno więc dziwić się, że prawo interesuje się sportem w coraz większym stopniu.

Craig Moore

Rosnące zasoby orzecznictwa sądów i przepisów prawnych dotyczących konkretnie sportu oraz całej branży sportowej to dowód na istnienie odrębnej i wystarczająco możliwej już do zidentyfikowania dziedziny prawa, jaką jest prawo sportowe.

Matthew J. Mitten

Wprowadzenie

Sport współczesny należy do grupy najbardziej dynamicznie rozwijających się sfer społecznych, a przemiany cywilizacyjne ery ponowoczesności odmieniły znacznie jego wielowarstwowe oblicze. Sport stał się ważnym segmentem rzeczywistości globalizującego się świata i w niemałym stopniu tę rzeczywistość kształtuje.

Warto zauważyć, że sport jest integralną i bardzo istotną częścią kultury masowej, która odzwierciedla tak uniwersalne, jak i specyficzne wartości ogólnospołeczne, kreując jednocześnie określone postawy i wzorce zachowań zarówno bezpośrednich uczestników rywalizacji sportowej, jak również widzów sportowych zmagania. Dlatego też XXI-wieczny sport jest niewątpliwie ważnym czynnikiem kulturotwórczym, wywierającym duży wpływ na kreowanie tożsamości poszczególnych społeczeństw, a także – w jakimś zakresie – na styl życia ludzi w obrębie tych wspólnot.

Cztery grupy przenikających się procesów mają, jak się wydaje, zasadniczy wpływ na zmianę obrazu współczesnego sportu:

- wzrastająca nieustannie powszechność sportu w wielu jego przejawach i odmianach, powiązana z postępującą w dobie globalizacji uniwersalizacją, internacjonalizacją oraz mediatyzacją zróżnicowanych form współzawodnictwa sportowego;
- daleko posunięta wielowymiarowa ekonomizacja i komercjalizacja sportu połączona z postępem technologicznym, co skutkuje napływem do sektora sportu wielkiego kapitału finansowego, czego rezultatem jest skokowy rozwój rynku sportowego i wszystkich powiązanych z nim branż usługowych i wytwórczo-produkcyjnych;
- zaawansowana polityzacja sportu, polegająca m.in. na wykorzystywaniu sportu do utrwalania lub pozyskiwania potencjałów i zasobów władzy politycznej na różnych szczeblach formowania się struktur władztwa pu-

- blicznego – od poziomu lokalnego po globalny, a także przejawiająca się w postaci stosowania instrumentów politycznych do przejmowania kierowniczych pozycji w poszczególnych ogniwach zarządzających sportem;
- transformacja kulturowo-ideologiczna sportu, charakteryzująca się odejściem w powszechnym odbiorze społecznym od postrzegania sportu wyłącznie przez pryzmat katalogu cenionych w jego kulturowo-filozoficznym wymiarze wartości etycznych – na rzecz takiej wizji sportu, w której przywiązanie do naturalnych wyznaczników sportowego współzawodnictwa spleta się z dążeniem do osiągania zwycięstwa z wykorzystaniem wszelkich dostępnych środków i pozostawieniem tym samym fundamentalnych wartości sportu na drugim planie bądź tylko w sferze symbolicznej.

W kontekście wymienionych procesów kulturowy wymiar współczesnego sportu należy wiązać z wieloma typami zachowań i działalności ludzi, przejawiających się w rozmaitych formach na różnych płaszczyznach funkcjonowania zorganizowanych społeczeństw. Z całą pewnością sport w swym ogólnym wymiarze ma z etycznego punktu widzenia duży wkład w kształtowanie kultury masowej, co nie oznacza, że wolny jest od zjawisk nawet krańcowo negatywnych, którym najbardziej sprzyja jego przyspieszona ekonomizacja i polityzacja. Z jednej strony można bowiem wskazać, że sport kształtuje charaktery ludzi, wzmacnia ich siłę fizyczną i psychiczną, uczy samodyscypliny i uczciwej konkurencji, propaguje przestrzeganie powszechnie uznawanych zasad moralnych, rozbudza patriotyzm, wpaja poczucie poszanowania konkurenta oraz prowadzenia rywalizacji zgodnie z przyjętymi regułami i respektowaniem ducha *fair play*; natomiast z drugiej strony we współczesnym sporcie mamy do czynienia z nasileniem się wielu zjawisk patologicznych burzących jego idealistyczny obraz, takich jak niedozwolony doping, korupcja, przemoc, manipulowanie wynikami rywalizacji, zakazana ingerencja genetyczna, postawy skrajnego egoizmu i wrogiego nastawienia do przeciwnika, które to cechy są przede wszystkim konsekwencją mentalności nastawionej na odniesienie zwycięstwa sportowego za wszelką cenę. Decyduje to w efekcie o specyficznej sprzeczności pomiędzy przeciwstawnymi wartościami przejawiającymi się na polu sportowego współzawodnictwa i jest to fakt niemożliwy do pominięcia w naukowych rozważaniach o fascynującym świecie współczesnego sportu.

Samą naturę sportu należy łączyć z działaniami polegającymi na indywidualnym lub zespołowym współzawodnictwie o określonych właściwościach, które to właściwości decydują o zaliczeniu jakiegoś rodzaju działalności do

klasy aktywności o charakterze sportowym. W wymiarze podmiotowym bezpośrednimi aktorami współzawodnictwa sportowego są uczestniczący w nim sportowcy, którym towarzyszą obligatoryjnie inne podmioty tworzące ściśle zaplecze rywalizacji sportowej, do których można zaliczyć sędziów sportowych, organizatorów imprez sportowych o różnym statusie instytucjonalnym, a także podmioty zarządzające sportem na wielu szczeblach jego ekspozycji. Za pośrednich uczestników sportowych zmagani można z kolei uznać widzów sportowych wydarzeń, którzy w różny sposób mogą wpływać wymiennie na przebieg rywalizacji sportowej czy też nawet na jej rezultat. Tak rozumiany sport stanowi część całej sportowej dziedziny życia społecznego, której istotnym składnikiem pozostaje również rekreacja sportowa, będąca formą podejmowanego wysiłku fizycznego lub intelektualnego nastawionego na poprawę kondycji zdrowotnej i czerpanie z tego wymiernej satysfakcji. Aktywność ta zawiera w sobie jakies cechy sportu poprzez związki z określoną dyscypliną sportową. Dynamika procesu rozwoju sportu i rekreacji sportowej skutkuje też szybkim wzrostem całego sektora gospodarki, zwanego często przemysłem sportowym, który pracuje na rzecz wszystkich typów aktywności o profilu sportowym. W wymiarze globalnym sektor ten jest dzisiaj liczącym się ogniwem światowego systemu ekonomiczno-finansowego o silnym potencjale wzrostowym i dzięki temu oddziałuje też znacząco na rozwój sportu w jego właściwej postaci.

Problematyka związana z samą naturą sportu w kontekście głównych czynników decydujących o niezwykle silnej dynamice rozwojowej tej dziedziny społecznej w ostatnich kilku dekadach wiąże się nierozłącznie z mechanizmem regulującym funkcjonowanie sportu oraz pozostałych obszarów życia społecznego ze sportem powiązanych. Kluczowa w tym zakresie jest rola prawa traktowanego w kategoriach wiążących reguł i zasad o normatywnym charakterze, na jakich w sposób zasadniczy współzawodnictwo sportowe jest oparte. Dynamika przeobrażeń współczesnego sportu wzmocnia silnie tego rodzaju presję regulacyjną, co przyczynia się do postępującej jurydyzacji i judyfikacji sektorowej, a to wpływa na rozwój i poszerzanie pola prawa sportowego jako subdyscypliny w ramach gałęziowej struktury prawnoznawstwa o wyraźnie już identyfikowalnych właściwościach. Proces ten wzmaga z kolei zainteresowanie nauką prawa sportowego nastawioną na konstruowanie zespołu twierdzeń na temat relacji sportu i prawa, które to twierdzenia winny posiadać niezbędny walor teoretyczności, to znaczy przybierać postać w miarę spójnych propozycji służących kompleksowemu wyjaśnianiu właściwości prawa sportowego w dro-

dze stosownej z punktu widzenia epistemologicznego i metodologicznego procedury takiego wyjaśniania.

W ogólniejszym wymiarze nauka prawa sportowego winna być postrzegana jako całość złożona z różnych segmentów dociekań o teoretycznym charakterze nad prawem regulującym określoną płaszczyznę życia społecznego, jaką jest sport. Jeśli przyjmuje się bowiem, że nauki prawne należą do grupy nauk społecznych, to za zasadne trzeba też uznać twierdzenie o konieczności rozpatrywania szczegółowej dyscypliny prawa, jaką jest prawo sportowe, w kategoriach realnego zjawiska społecznego, wypełniającego głównie funkcję normatywno-regulacyjną. Z tego też względu nie wystarczy rozpatrywać problemów prawa sportowego w ujęciu teoretycznym wyłącznie jako sformalizowanego zbioru norm obowiązujących w danym miejscu i czasie. Rozważania te muszą obejmować znacznie szersze pola badawcze związane z celowo podejmowaną aktywnością ludzi oraz wszelkimi rodzajami stosunków społecznych, jakich przedmiotem jest sport, na co niewątpliwie wpływ mają w dobie globalizacji złożone uwarunkowania natury kulturowo-ideologicznej, ekonomicznej oraz politycznej. Na takich założeniach wyjściowych może się dopiero rozwijać nauka prawa sportowego.

Projekty badawcze dotyczące prawa sportowego, posiadające wymiar naukowy lub aspirujące do takiego statusu, muszą być realizowane na należycie uzasadnionych podstawach, które można określić mianem podstaw preteoretycznych, które wyznaczają ramy analityczne dociekań na kanwie preferowanego modelu nauk prawnych oraz przyjmowanych założeń ontologicznych i aksjologicznych, a także uznanych za przydatne metod poznania. O takich właśnie fundamentach nauki prawa sportowego traktuje niniejsze opracowanie. Przedstawiona jest w nim wielowymiarowa perspektywa badania prawa sportowego, która pozwala na osadzenie kontekstowych teorii prawa sportowego na gruncie ogólnej teorii tego prawa, której głównym zadaniem pozostaje zbudowanie integralnej teorii prawa sportowego o czytelnych walorach heurystycznych oraz możliwościach praktycznych zastosowań.

W przedstawionym kontekście konstrukcyjnym uznają zaproponowany otwarty model prawoznawstwa, nawiązujący do wielu teorii naukowych okresu modernizmu oraz do wizji postmodernistycznego nurtu krytycznego prawoznawstwa, za optymalną płaszczyznę ogólnoteoretyczną do rozwiązywania najistotniejszych problemów prawa sportowego. Przyjmowane w ramach tego modelu pojęcia prawa i sportu mogą się też przyczyniać – jak się wydaje – do objaśniania współczesnej rzeczywistości prawnej sportu we wszystkich identy-

fikowanych obszarach, a także do trafnego przewidywania kierunków jej rozwoju w przyszłości. Osiągnięcie w tym zakresie zamierzonych celów poznawczych służyć z kolei winno procesom tworzenia i stosowania prawa sportowego, a także wpływać na różne aspekty jego obowiązywania i przestrzegania.

Uznając potrzebę rozwijania ogólnej nauki prawa sportowego, warto zaznaczyć, że kształtujące się na tym gruncie teorie wpływają z pewnością w jakimś stopniu na proces tworzenia prawa sportowego na wszystkich poziomach jego stanowienia, a także na stosowanie tego prawa; jednocześnie mamy do czynienia z zależnością odwrotną, bowiem prawodawstwo sportowe oraz orzecznictwo w sprawach sportowych oddziałują znacząco na kształtującą się doktrynę prawa sportowego, która z kolei może też realnie wpływać na ogólną teorię prawa. Inspiracje tego rodzaju przedstawiam w niniejszym studium w kontekście analitycznym związanym z podmiotowymi odniesieniami postprawa ery ponowoczesności, które tworzone jest nie tylko przez państwa narodowe i międzynarodowe organizacje państw, ale także podmioty niepaństwowe o statusie prywatnym. Na polu współczesnego sportu ta pluralistyczna struktura prawodawców uwidacznia się w sposób nadzwyczaj wyraźny. Odnotowuję również w tym kontekście znaczące implikacje wywołane zaawansowanymi przeobrażeniami całego światowego systemu władzy, przybierającego postać *multilevel governance*, czego konsekwencją jest powstawanie multicytrycznych systemów prawnych. Taki kształt przybiera z pewnością system prawa sportowego o bezsprzecznie kosmopolitycznych cechach, formowany w sytuacji daleko idącego rozproszenia potencjałów władczych w obrębie światowego sportu. Arena ta przepełniona jest licznymi konfliktami interesów, które współwystępują jednak z działającym mechanizmem wzajemnych przystosowań i specyficzną wymianą zasobów politycznych między aktywnymi na polu sportu podmiotami, zaliczanymi zarówno do klasy publicznych, jak i prywatnych.

Wyjaśnienie wszystkich kwestii związanych ze złożonymi problemami prawa sportowego ujmowanego w jego wszechstronnych relacjach z szeroko rozumianym otoczeniem społecznym nie jest jednak zadaniem łatwym i wymaga niewątpliwie pogłębionych jeszcze studiów, nakierowanych w szczególności na zbudowanie poprawnej z ontologicznego, aksjologicznego, epistemologicznego i metodologicznego punktu widzenia integralnej teorii prawa sportowego. Zamierzenia takiego nie da się jednak zrealizować, jeśli podejmowane wysiłki badawcze nie będą oparte na należycie uzasadnionych teoretycznie podstawach nauki prawa sportowego, czemu poświęcona jest niniejsza monografia.